

НАКОПИЧУВАЛЬНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

©2024 КОПИЛЮК О. І., МУЗИЧКА О. М.

УДК 369.04
JEL: H55; J32

Копилюк О. І., Музичка О. М. Накопичувальне пенсійне забезпечення в системі трансформаційних пріоритетів післявоєнної відбудови України

Мета статті полягає в розкритті системного підходу до формування загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення на основі об'єктно-суб'єктного підходу в координатах «результативність – ризики». Систему загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення запропоновано розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів, зокрема таких як: об'єкти, суб'єкти, завдання, принципи, джерела фінансування та інші складові, які забезпечують результативність і спрямованість на досягнення соціального й економічного ефекту з урахуванням наявних ризиків зовнішнього та внутрішнього характеру. Конкретизовано основне завдання такої системи, яке полягає в акумуляції достатнього обсягу пенсійних внесків для забезпечення відповідних пенсійних виплат з урахуванням необхідності формування інвестиційного доходу, скоригованого на інфляційну складову, наявних ризиків і обмежень у розміщенні пенсійних активів. Відзначено, що накопичувальне обов'язкове пенсійне забезпечення в умовах війни та повоєнної відбудови України повинно розглядатися як елемент трансформації пенсійної системи. Соціальний ефект досягається у вигляді накопичення пенсіонерам надбавки до основної пенсії за віком, яка відображає отримання пенсійних виплат як одразу, так і частинами за договором і залежить від диверсифікації вкладень у грошовій формі на депозитні пенсійні рахунки, активи в цінних паперах та інші активи, не заборонені чинним законодавством. Економічний ефект доцільно розглядати як джерело фінансування економічних трансформацій через інструменти фондового ринку, які активізують мобілізацію фінансових ресурсів для інвестування в різні галузі економіки. Запропоновано ідентифікувати специфічні ризики накопичувального пенсійного забезпечення, до яких належать: операційні, інвестиційні, ризик незбалансованої ліквідності; екологічні, соціальні та управлінські ризики, пов'язані з пенсійним портфелем та його управлінням, ризик процентної ставки. Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку концепції розвитку пенсійного забезпечення в Україні в повоєнний період з урахуванням правових, фінансових та організаційних засад упровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Ключові слова: накопичувальне пенсійне забезпечення, пенсія, пенсійні активи, пенсійні виплати, накопичувальні пенсійні внески, інвестиційний дохід.
Рис.: 1. **Бібл.:** 13.

Копилюк Оксана Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0977-1309>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/F-3146-2019>

Музичка Олександра МIRONІВНА – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: olexmu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2625-5741>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/F-2153-2019>

UDC 369.04
JEL: H55; J32

Kopylyuk O. I., Muzychka O. M. Accumulative Pension Provision in the System of Transformational Priorities of the Post-War Recovery of Ukraine

The aim of the article is to disclose a systematic approach to the formation of mandatory accumulative pension provision on the basis of the object-subject approach in the coordinates of «effectiveness – risks». The system of mandatory accumulative pension provision is proposed to be considered as an aggregate of interrelated elements, in particular, such as: objects, subjects, tasks, principles, sources of financing and other components that ensure effectiveness and focus on achieving social and economic effect, taking into account the existing risks of external and internal nature. The main objective of such a system is specified, which is to accumulate a sufficient amount of pension contributions to ensure appropriate pension payments, taking into account the need to form investment income adjusted for the inflationary component, existing risks and restrictions on the placement of pension assets. It is noted that the accumulative mandatory pension provision in the conditions of wartime and post-war recovery of Ukraine should be considered as an element of the transformation of the pension system. The social effect is achieved in the form of accumulation of a supplement to the basic old-age pension for pensioners, which reflects the receipt of pension payments both immediately and in installments under the agreement and depends on the diversification of investments in cash on deposit pension accounts, assets in securities and other assets not prohibited by current legislation. It is expedient to consider the economic effect as a source of financing economic transformations through stock market instruments that activate the mobilization of financial resources for investment in various sectors of the economy. It is proposed to identify specific risks of accumulative pension provision, which include: operational, investment, risks of unbalanced liquidity; environmental, social and governance risks associated with the pension portfolio and its management, interest rate risk. Further research will be aimed at developing a conception for the development of pension provision in Ukraine in the post-war period, taking into account the legal, financial and organizational foundations for the introduction of mandatory accumulative pension provision.

Keywords: accumulative pension provision, pension, pension assets, pension payments, funded pension contributions, investment income.

Fig.: 1. **Bibl.:** 13.

Kopylyuk Oksana I. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: kopylyuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0977-1309>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/F-3146-2019>

Muzychka Oleksandra M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: olexmu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2625-5741>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/F-2153-2019>

Сучасний стан пенсійного забезпечення в Україні характеризується низьким рівнем пенсій, значною їх диференціацією в солідарній системі, невідповідністю виплат наявним темпам інфляційних процесів, що зумовляє вкрай низький рівень якості життя осіб, які досягли пенсійного віку. В умовах війни спостерігається поглиблення негативних демографічних тенденцій, пов'язаних зі старінням населення, підвищенням рівня безробіття та вимушеною внутрішньою і зовнішньою міграцією осіб працездатного віку. Це створює додаткові виклики та навантаження на перший рівень – солідарну складову пенсійної системи України та призводить до значного дефіциту коштів Пенсійного фонду. Для вирішення цих проблем доцільним є перехід на накопичувальне пенсійне забезпечення, яке є другою складовою пенсійної системи, проте механізми його впровадження ще не набули практичної реалізації в Україні. З огляду на це, впровадження накопичувального пенсійного забезпечення залишається актуальною проблемою реформування та модернізаційних трансформацій пенсійної системи в умовах повної відбудови України.

Розкриттю проблематики накопичувальної складової системи пенсійного забезпечення присвячені розробки вітчизняних і закордонних науковців, таких як: Є. Малишко [2], О. Коваль, О. Коломієць, Д. Гладких, А. Дешко, Ю. Касперович [3], А. Serrano, Т. Peltonen [6], J. Curoso, J. Herr, R. Quevedo, M. Valadzija, M-L. Yeh [7], K. Mann, J. Bhattacharya, A. Grodecka-Messi, T. Andersen [8], С. Грушецький, Ю. Стангрет [10], А. Шалієвська [12] та інших. В умовах війни та пошуку шляхів повної відбудови України подальшого вирішення потребують питання, пов'язані із введенням накопичувального пенсійного забезпечення та розробки механізму подальшої трансформації солідарної складової пенсійної системи.

Виконано в межах науково-дослідної теми «Фінансові та організаційні механізми забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України» (№ держреєстрації 0118U000024)

Метою статті є розкриття системного підходу до формування загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення на основі об'єктно-суб'єктного підходу в координатах «результативність – ризики».

На сьогоднішній день в Україні на стадії формування перебувають законодавчі передумови для розвитку накопичувального пенсійного забезпечення. Зокрема, розроблено проект Закону «Про накопичувальне пенсійне забезпечення» від 17.04.2023 р. № 9212, згідно з яким система загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення – це система, яка базується на засадах накопичення на індивідуальних пенсійних рахунках в авторизованих пенсійних фондах, на пенсійних депозитних рахунках в авторизованих банках та на індивідуальних пенсійних рахунках в авторизованих страхових організаціях коштів учасників системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення та здійснення пенсійних виплат за рахунок таких коштів на умовах та в порядку, передбаченому законодавством [1]. Даний проект передбачає задіяння у процес накопичувального пенсійного забезпечення авторизованих пенсійних фондів, банків і страхових компаній, які б надіялися повноваженнями для здійснення в подальшому пенсійних виплат.

Така система передбачає, що всі категорії працюючих повинні брати участь у цій системі до досягнення ними 55 років; роботодавці зобов'язані сплачувати на користь таких працівників пенсійні внески: 1%, 1,5%, 2% від їх заробітної плати; своєю чергою, держава за рахунок коштів державного бюджету співфінансує на паритетних засадах такі внески. При цьому розмір єдиного соціального внеску, сплачений роботодавцем, залишається незмінним, накопичувальний внесок включається до складу єдиного соціального внеску.

На думку вітчизняних науковців, накопичувальна складовою системи пенсійного забезпечення передусім повинна забезпечувати процес збереження коштів, захист їх від інфляційних проце-

сів та одержання капіталізованого інвестиційного доходу.

Зокрема, Є. О. Малишко відзначає, що впровадження другого рівня загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення значно підвищить рівень фінансової системи країни за рахунок накопичень та інвестування внесків, що сприятиме одержанню максимального прибутку з мінімальними ризиками, а отже, захистить від інфляційних процесів [2, с. 349].

Науковцями О. П. Коваль, О. О. Коломієць, Д. М. Гладких, А. Л. Дешко, Ю. В. Касперович запропоновано механізм розпорядження внесками до накопичувальної системи, який передбачає диверсифікацію напрямів спрямування коштів – частина з них стане джерелом поліпшення добробуту чинних пенсіонерів, а отже – уникне знецінення, як би не розвивалася економічна ситуація, а частина перетвориться на інвестиційний ресурс [3].

Обов'язкова накопичувальна система є складовою пенсійної системи у країнах з розвинутою ринковою економікою. Зокрема, відповідно до концепції Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) пенсійна система охоплює три рівні:

- ✦ І рівень (обов'язковий, перерозподільний) – базова, цільова та мінімальна пенсія;
- ✦ II рівень (обов'язковий, накопичувальний) – державна (публічна) пенсія;
- ✦ III рівень (добровільний, накопичувальний) – приватна пенсія [4].

Україна як країна – кандидат до вступу в ЄС повинна розробити шляхи реформування пенсійної системи, трансформацію до обов'язкової накопичувальної системи з урахуванням передового досвіду та вітчизняних реалій війни, необхідності перетворень у пенсійному забезпеченні. При цьому варто враховувати, що основними цілями пенсійних схем є захист від ризику бідності в літньому віці та збереження адекватного рівня споживання при виході на пенсію [5].

Окрім цього, пенсійні схеми відіграють важливу роль в економіці, спрямовуючи заощадження в інвестиції через ринки капіталу. У практиці пенсійного забезпечення пріоритетне значення мають схеми накопичення пенсій та пенсійних виплат.

Згідно з дослідженнями А. S. Serrano, T. Peltonen пенсійну схему доцільно розглядати як механізм, за допомогою якого визначається грошова сума, яка накопичена впродовж трудового стажу особи з метою отримання пенсійних виплат у майбутньому. Отже, основними компонентами пенсійних схем є внески, сплачені впродовж трудового стажу особи, і пенсійні виплати [6].

Відповідно до рекомендацій Світового банку і залежно від видів вкладників та їх фінансових можливостей пенсійні схеми класифікуються на три рівні (опори) [5]. Пенсії першого рівня впроваджуються урядом на загальнодержавному рівні, другого рівня – як професійні пенсійні системи, пов'язані із конкретними роботодавцями чи їх групою, економічним сектором чи соціальним партнерством, третього рівня – як особисті пенсійні продукти, власні пенсійні накопичення [7]. Отже, можна констатувати, що досвід країн ЄС свідчить про трирівневу пенсійну систему, в якій важливе місце посідають платники соціальних внесків: держава, роботодавці, власні фінансові відрахування. Багато досліджень в умовах сьогодення також присвячено висвітленню наявних типів і моделей пенсійних систем.

На думку K. Mann, J. Bhattacharya, A. Grodecka-Messi, T. M Andersen, основними типами пенсійних систем є: розподільча (PAYG), при якій доходи нинішніх працюючих поколінь оподатковуються та передаються пенсіонерам; повністю фінансована (FF), при якій працівники вносять визначені суми на індивідуальні рахунки, якими керують професіонали та які повертаються їм після виходу на пенсію [8].

Запровадження накопичувального пенсійного забезпечення забезпечить громадянам України можливості щодо отримання після досягнення пенсійного віку додаткових пенсійних виплат за рахунок раніше сплачених внесків до накопичувальної пенсійної системи. Вагомою перевагою цієї системи є можливість інвестування внесків упродовж періоду накопичення, обліковування коштів на індивідуальному рахунку, можливість успадування.

У світовій практиці пенсійні системи найчастіше розрізняються за способом фінансування пенсій, а отже, існують різні способи структурування їх моделей. Залежно від системи фінансування та способу нагромадження пенсійних внесків виокремлюють такі основні моделі пенсійних систем.

Розподільча система, яка використовується в Іспанії та більшості країн Південної Європи, формує пенсійні виплати шляхом стягнення внесків з працівників, відображає систему солідарності поколінь та соціального страхування.

Система капіталізації заснована на тому, що кожен працюючий забезпечує внески в систему, а потім отримує те, що згенеровано на рахунках за цими внесками з урахуванням інвестиційного прибутку. Такі системи поширені в англосаксонських країнах. Вони не позбавлені таких загроз, як вплив інфляції та диференціація за доходами відповідно до стажу роботи кожного працівника.

Умовна система рахунків на основі внесків працівників на індивідуальні рахунки, які відображають та акумулюють їх внески. Це скандинавська модель, яка зараз пропонується як альтернатива традиційній розрахунковій системі. Варто зазначити, що основною проблемою цієї системи є те, що вона не встановлює мінімального розміру доходу, і частина населення може вийти на пенсію без гарантії. Шлях до подолання цієї проблеми полягає в базовій системі пільг, яку покриває держава.

Самореєстрована система капіталізації – зобов'язує компанії включати працівників у систему, згідно з якою він повинен віддавати частину своєї зарплати на внески. Дана система гарантує, що працівники накопичуватимуть свої пенсійні заощадження. З цих мінімальних платежів або сам працівник, або компанія чи держава можуть додати додаткові внески.

Починаючи з цих базових систем, можна встановлювати різні комбінації, де лише держава робить внески, а система повністю залежить від державних пенсій, змішані системи з обов'язковими внесками державного чи приватного сектору та добровільні системи [9].

Науковцями С. Грушецьким, Ю. Стангретом за результатами дослідження наявних моделей побудови систем пенсійного забезпечення у провідних країнах світу виокремлено спільні риси й особливості, які відображають систему формування пенсійного забезпечення та захисту громадян пенсійного віку, а саме: 1) широке покриття; 2) стабільність і надійність фінансування; 3) адаптивність; 4) справедливість і рівність; 5) прозорість і відкритість; 6) інновації та модернізація [10]. Підтримуючи загалом такий підхід авторів, все ж варто було б зазначити, елементи якої із систем є найбільш прийнятними в процесі трансформації пенсійного забезпечення в Україні у воєнний та повоєнний періоди, та враховувати динамічність, структурність, функціональну спрямованість як ключові ознаки даної системи.

Згідно з наявними науковими підходами можна виокремити послідовність дій, основні етапи концепції накопичення та декумуляції пенсій. А саме, етап накопичення пенсії – це період, упродовж якого вносяться внески та накопичуються пенсійні заощадження. Даний етап передбачає сплату регулярних внесків до Пенсійного фонду, зростання інвестицій з часом, ефективні з точки зору оподаткування заощадження. Етап декумуляції пенсій включає зняття коштів та вибір стратегії доходів, які б гарантували стабільний дохід впродовж усього періоду виходу на пенсію [11].

Тому пенсійні схеми охоплюють, як правило, два основні етапи: накопичувальний і декумуля-

ція коштів та визначають як заощаджувальну, так і споживчу політику домашніх господарств.

Накопичувальне обов'язкове пенсійне забезпечення в умовах війни та повоєнної відбудови України повинно розглядатися як елемент трансформації пенсійної системи з конкретизацією об'єктів та суб'єктів системи, її завдань, принципів і результатів, які полягають, на нашу думку, в досягненні як економічного, так і соціального ефекту.

Основним завданням даної системи є акумуляція достатнього обсягу пенсійних внесків для забезпечення відповідних пенсійних виплат з урахуванням необхідності формування інвестиційного доходу, скоригованого на інфляційну складову, наявних ризиків і обмежень у розміщенні пенсійних активів.

Варто зазначити, що *соціальний ефект* досягається у вигляді накопичення пенсіонерам надбавки до основної пенсії за віком, яка відображає отримання пенсійних виплат як одразу, так і частинами за договором та залежить від диверсифікації вкладень у грошовій формі на депозитні пенсійні рахунки, активи в цінних паперах та інші активи, не заборонені чинним законодавством. *Економічний ефект* розглядається як джерело фінансування економічних трансформацій через інструменти фондового ринку, які активізують мобілізацію фінансових ресурсів для інвестування в різних галузях економіки.

У системі загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення важливе місце займають *принципи*, до яких віднесено: динамічність, структурність, функціональну спрямованість, безперервність, солідарну відповідальність, широке покриття, достатність обсягів фінансування, системність, адекватність інвестиційного доходу, транспарентність, ризикоорієнтованість, інноваційність.

Основні елементи системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення з урахуванням об'єктно-суб'єктного підходу та цільового орієнтуру на досягнення соціального економічного ефекту наведено на *рис. 1*.

Згідно з дослідженнями Л. І. Шалієвської, сутність системи пенсійного забезпечення розглядається як сукупність способів забезпечення пенсіями осіб, які мають на це право згідно із законодавством чи договірними відносинами. Перший спосіб – розподільчий, за яким забезпечення громадян пенсіями не пов'язане із попередньо сплачуваними внесками. Другий спосіб – накопичувальний, за яким здійснюється нагромадження пенсійних внесків [12].

На нашу думку, *система загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення* –

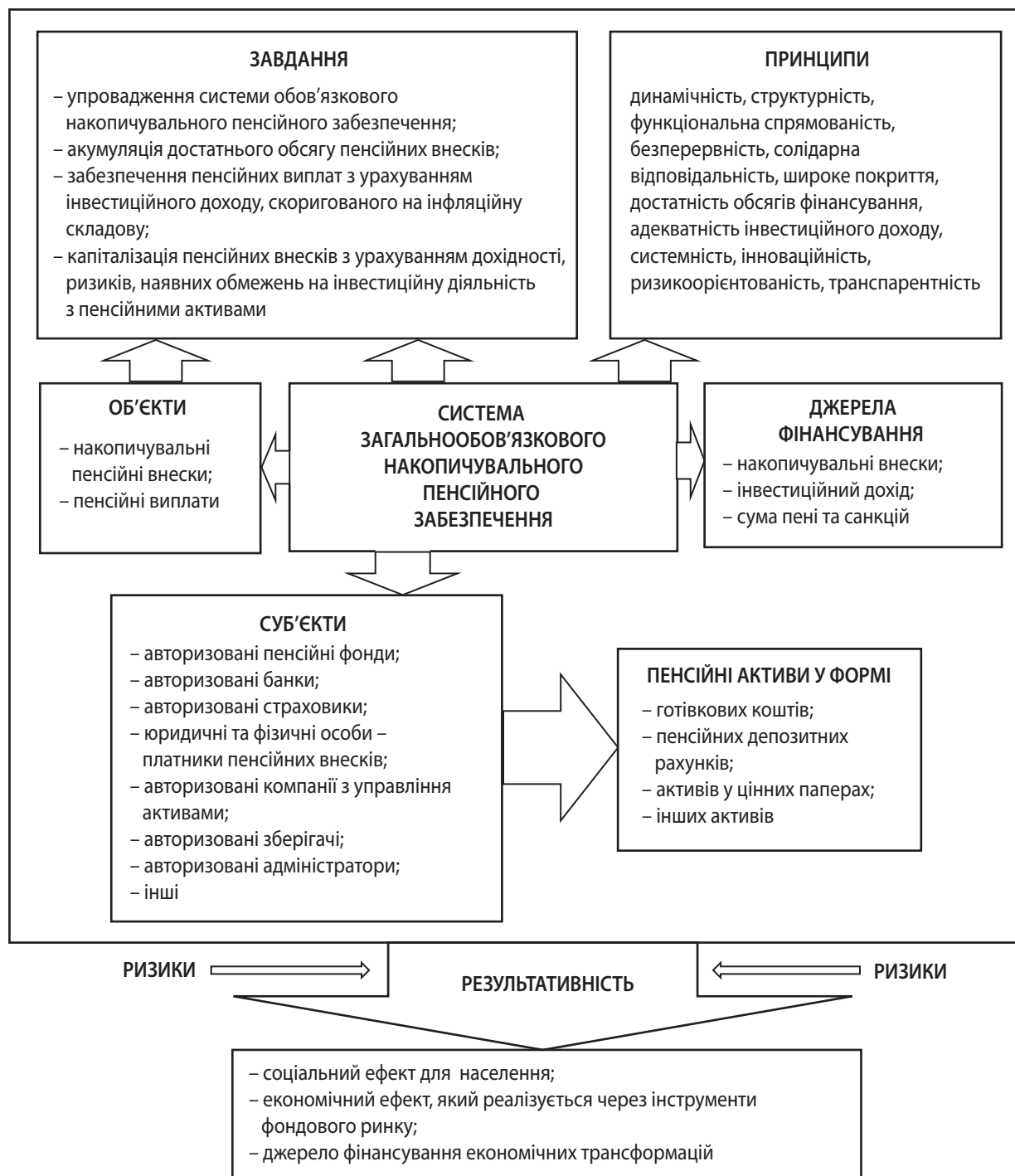

Рис. 1. Елементи системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення

Джерело: авторська розробка.

це сукупність елементів, які включають об'єкти, суб'єкти, завдання, принципи, джерела фінансування та інші складові, які забезпечують результативність, що проявляється в досягненні соціального та економічного ефекту з урахуванням наявних ризиків зовнішнього та внутрішнього характеру.

Варто зазначити, що ризикоорієнтований підхід до формування даної системи вимагає ідентифікації, моніторингу та розробки методів мінімізації ризиків, які характерні для накопичувального пен-

сійного забезпечення. Доцільно враховувати, що виокремлюють чотири основні типи стратегій передачі пенсійного ризику. Це: перестраховування довголіття, бай-ін, бай-аут та одноразова оплата [13].

При цьому слід ідентифікувати специфічні ризики накопичувального пенсійного забезпечення, до яких належать: операційні, інвестиційні, ризики незбалансованої ліквідності екологічні, соціальні та управлінські ризики, пов'язані з пенсійним портфелем та його управлінням. А також ризик

того, що зміни процентних ставок спричиняють значні та непередбачувані коливання балансових зобов'язань, незбалансованості пенсійних внесків та виплат (ризик процентної ставки).

ВИСНОВКИ

Обґрунтовано необхідність трансформації пенсійної системи шляхом упровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. Визначено суть та основні елементи даної системи, запропоновано її розглядати як сукупність елементів, які включають об'єкти, суб'єкти, завдання, принципи, джерела фінансування та інші складові, що забезпечують результативність, яка проявляється в досягненні соціального й економічного ефекту з урахуванням наявних ризиків зовнішнього та внутрішнього характеру.

Конкретизовано основне завдання такої системи, яке полягає в акумуляції достатнього обсягу пенсійних внесків для забезпечення відповідних пенсійних виплат із урахуванням необхідності формування інвестиційного доходу, скоригованого на інфляційну складову, наявних ризиків і обмежень у розміщенні пенсійних активів.

Відзначено, що соціальний ефект досягається у вигляді накопичення пенсіонерам надбавки до основної пенсії за віком, яка відображає отримання пенсійних виплат як одразу, так і частинами за договором і залежить від диверсифікації вкладень у грошовій формі на депозитні пенсійні рахунки, активи в цінних паперах та інші активи, не заборонені чинним законодавством.

Економічний ефект розглядається як джерело фінансування економічних трансформацій через інструменти фондового ринку, які активізують мобілізацію фінансових ресурсів для інвестування в різних галузях економіки.

Розвинуто підходи до формування принципів загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, до яких віднесено: динамічність, структурність, функціональну спрямованість, безперервність, солідарну відповідальність, широке покриття, достатність обсягів фінансування, системність, адекватність інвестиційного доходу, транспарентність, ризикоорієнтованість, інноваційність.

Подальші дослідження повинні спрямовуватися на розробку концепції розвитку пенсійного забезпечення в Україні в післявоєнний період з урахуванням правових, фінансових та організаційних засад упровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Проект Закону «Про накопичувальне пенсійне забезпечення» від 17.04.2023 р. № 9212. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/J109122A?an=2>.

2. Малишко Є. О. Шляхи вдосконалення механізму державного регулювання загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення. *Бізнес Інформ*. 2020. № 12. С. 347–354. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-347-354>
3. Коваль О. П., Коломієць О. О., Гладких Д. М. та ін. Перспективи запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи (II рівень). *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 19. С. 26–33. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.231165>
4. Pensions at a Glance 2023. OECD and G20 Indicators. URL: https://www.oecdilibrary.org/finance-and-investment/pensions-at-a-glance-2023_678055dd-en
5. The World Bank pension conceptual framework (English). *World Bank Group*. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/389011468314712045/The-World-Bank-pension-conceptual-framework>
6. Serrano A. S., Peltonen T. Pension schemes in the European Union: challenges and implications from macroeconomic and financial stability perspectives. *Occasional Paper Series*. 2020. No. 17. URL: <https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/occasional/esrb.op17~554f755910.en.pdf>
7. Curos J. G., Herr J., Quevedo R. et al. New pension fund statistics. *ECB Economic Bulletin*. 2020. Iss. 7. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2020/html/ecb.ebart202007_03~5ead7cb1dc.en.html
8. Mann K., Bhattacharya J., Grodecka-Messi A., Andersen T. M. Pension systems matter for wealth accumulation and distribution. *VOXEU*. 05.05.2022. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/pension-systems-matter-wealth-accumulation-and-distribution>
9. What pension system models are there around the world? URL: <https://segurosypensionesparatodos.fundacionmapfre.org/en/pensions/pension-system/pension-system-models-around-the-world>
10. Грушецький С., Стангрет Ю. Комбінована модель функціонування системи накопичувального пенсійного забезпечення. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3. No. 2. P. 33–45. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240302.04>
11. Wilson C. Pension Accumulation & Pension Decumulation. URL: <https://www.continuum-wealth.co.uk/News-Blog/entryid/741/understanding-accumulation-and-decumulation-in-pensions-strategies-for-retirement>
12. Шалієвська Л. І. Пенсійне забезпечення в системі економічної безпеки держави : монографія. Львів: Растр-7, 2020. 196 с.
13. Pension Risk Transfer. URL: <https://content.naic.org/cipr-topics/pension-risk-transfer>

REFERENCES

- Curos, J. G. et al. "New pension fund statistics". *ECB Economic Bulletin*. 2020. <https://www.ecb.europa.eu/>

- press/economic-bulletin/articles/2020/html/ecb.ebart202007_03~5ead7cb1dc.en.html
- Hrushetskyi, S., and Stanhret, Yu. "Kombinovana model funktsionuvannia systemy nakopychualnoho pensiinoho zabezpechennia" [Combined Model of Functioning of the Accumulative Pension System]. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, vol. 3, no. 2 (2024): 33-45.
DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240302.04>
- Koval, O. P. et al. "Perspektyvy zaprovadzhennia zahalnooboviazkovoï nakopychualnoi pensiinoï systemy (II riven)" [Prospects of Introduction of the Compulsory Accumulative Pension System (Level II)]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «Kyivskyi politekhnichnyi instytut»*, no. 19 (2021): 26-33.
DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.231165>
- [Legal Act of Ukraine] (2023). <https://ips.ligazakon.net/document/JI09122A?an=2>
- Malyshko, Ye. O. "Shliakhy vdoskonalennia mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання zahalnooboviazkovoho nakopychualnoho pensiinoho zabezpechennia" [The Ways to Improve the Mechanism of the State Regulation of the Compulsory Accumulative Pension Provision]. *Biznes Inform*, no. 12 (2020): 347-354.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-347-354>
- Mann, K. et al. "Pension systems matter for wealth accumulation and distribution". *VOXEU*. May 05, 2022. <https://cepr.org/voxeu/columns/pension-systems-matter-wealth-accumulation-and-distribution>
- "Pension Risk Transfer". <https://content.naic.org/cipr-topics/pension-risk-transfer>
- "Pensions at a Glance 2023". OECD and G20 Indicators. https://www.oecdilibrary.org/finance-and-investment/pensions-at-a-glance-2023_678055dd-en
- Serrano, A. S., and Peltonen, T. "Pension schemes in the European Union: challenges and implications from macroeconomic and financial stability perspectives". *Occasional Paper Series*. 2020. <https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/occasional/esrb.op17~554f755910.en.pdf>
- Shaliiivska, L. I. *Pensiine zabezpechennia v systemi ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [Pension Provision in the System of Economic Security of the State]. Lviv: Rastr-7, 2020.
- "The World Bank pension conceptual framework (English)". *World Bank Group*. <http://documents.worldbank.org/curated/en/389011468314712045/The-World-Bank-pension-conceptual-framework>
- "What pension system models are there around the world?" <https://segurosypensionesperatodos.fundacionmapfre.org/en/pensions/pension-system/pension-system-models-around-the-world>
- Wilson, C. "Pension Accumulation & Pension Decumulation". <https://www.continuum-wealth.co.uk/News-Blog/entryid/741/understanding-accumulation-and-decumulation-in-pensions-strategies-for-retirement>